

ingediend op **1462** (2022-2023) – Nr. 1
26 oktober 2022 (2022-2023)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Cathy Coudyser en Orry Van de Wauwer

over het jaarverslag 2021 van Literatuur Vlaanderen

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Elisabeth Meuleman.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele, Manuela Van Werde;
Filip Brusselmans, Johan Deckmyn, Klaas Sloomans;
Karin Brouwers, Orry Van de Wauwer;
Steven Coenegrachts, Stephanie D'Hose;
Elisabeth Meuleman, Jeremie Vaneeckhout;
Hannes Anaf.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Kathleen Krekels, Philippe Muyters, Kris Van Dijck, Karl Vanlouwe;
Immanuel De Reuse, Jan Laeremans, Ilse Malfroot;
Maaïke De Rudder, Tinne Rombouts;
Els Ampe, Bart Tommelein;
Björn Rzoska, Tine Van den Brande;
Katia Segers.

Toegevoegde leden:

Tom De Meester.

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Algemene terugblik	4
2.	Investeren in makers	5
3.	De vrouwelijke instroom aanmoedigen	5
4.	Talentontwikkeling	6
5.	Auteurslezingen	6
6.	Vertalingen	7
7.	Literaire organisaties	7
8.	Uitgevers	9
9.	Internationaal	9
10.	Inclusie	11
11.	BoekenOverleg	12
12.	Een nieuwe thuisbasis	12
II.	Bespreking	13
1.	Katia Segers	13
2.	Karin Brouwers	13
3.	Stephanie D’Hose	15
4.	Cathy Coudyser	15
5.	Marius Meremans	16
6.	Antwoordenronde	16
	Gebruikte afkortingen	20

Bijlage: zie de [dossierpagina](http://www.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be

Op donderdag 12 mei 2022 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media een hoorzitting over het jaarverslag 2021 van Literatuur Vlaanderen.

De presentatie van Literatuur Vlaanderen is te vinden op de [dossierpagina](#) van dit commissieverlag op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting

Paul Hermans, directeur van Literatuur Vlaanderen, kan twee jaar ervaring voorleggen bij de organisatie. De drie beleidscoördinatoren die hem vergezellen, zijn samen goed voor veertig jaar. Samen met hen zal hij de toekomstplannen schetsen aan de hand van de verwezenlijkingen tot dusver.

Voor de directeur is een jaarverslag een venster op de komende jaren. Na een algemeen overzicht zullen de sprekers stilstaan bij de belangrijkste doelgroepen en thema's: auteurs, vertalers, literaire organisaties en uitgevers, en verder bij de internationale werking, inclusie en thema's die Literatuur Vlaanderen als secretaris van het BoekenOverleg aangaan.

1. Algemene terugblik

Literatuur Vlaanderen heeft er met 2021 een eerste jaar van het nieuwe beleidsplan opzitten, een jaar met meer middelen en meer mogelijkheden, waarvoor het fonds de Vlaamse Regering uitdrukkelijk wil danken. De coronacrisis gooide weliswaar roet in het eten, maar zeker niet in alle potten. De structurele bijkomende investering van 1,6 miljoen euro is voelbaar in de werking, erkent de directeur.

Nog nooit zijn er zoveel werkbeurzen aan auteurs toegekend. Nooit eerder lag het aandeel aan nieuwe aanvragers en toekenningen zo hoog. Er werd een nieuwe regeling van talentontwikkelingsbeurzen voor literaire makers uitgewerkt, naast steun voor enkele initiatieven zoals de Schrijversacademie, het Slow Writing Lab en CELA.

Het woordtarief voor vertalers is intussen twee keer verhoogd. De uitgeverssubsidie voor waardevolle uitgaven werd opnieuw geactiveerd, met een groter budget en ruimere ondersteuningscriteria. Voorbeelden daarvan zijn promotie en redactie. De werking van Iedereen Leest en specifiek van Boekstart werd versterkt. Intussen doen 268 gemeenten mee, of meer dan 84 procent van de Vlaamse en Brusselse gemeentes.

De internationale promotie kan worden uitgebouwd in nauw overleg met het Nederlands Letterenfonds, met als uitschieter een gezamenlijk gastlandschap op de Leipziger Buchmesse in 2024. Het gaat hier om de op een na grootste boekenbeurs van Duitsland. Ze is uniek vanwege het auteursfestival 'Leipzig liest', op meer dan honderd verschillende podia in de stad. De rechtstreekse koppeling tussen auteur en lezer is nergens zo sterk als daar. Precies in die koppeling komt de kracht van literatuur maximaal tot uiting.

Een grote uitdaging voor de nabije toekomst blijft de werking van de structurele literaire organisaties, die erg onder druk staat. Vandaag worden zes organisaties structureel ondersteund. De beleidsperiode liep van 2017 tot het einde van 2022. De financiële situatie is erg precair. Sinds 2017 is er nooit sprake geweest van enige indexatie. De beheersovereenkomst staat er immers geen toe. Dat maakt de toekomst van de organisaties erg onzeker, terwijl er na twee jaar coronacrisis meer dan ooit nood is aan hun rol als meesterkoppelaar tussen auteur en publiek. Literatuur Vlaanderen pleit aan de vooravond van de nieuwe beleidsperiode 2023-2027 voor een versterking van het literaire middenveld, waar auteur en lezer wel bij zouden varen. In het licht daarvan zal Paul Hermans een budgetoefening toelichten.

2. Investeren in makers

De directeur overloopt vervolgens de kerncijfers uit 2021. Literatuur Vlaanderen heeft dat jaar 2,38 miljoen euro uitgegeven in de financiële ondersteuning van auteurs, illustratoren en vertalers. Daarmee is dat jaar ongeveer 250.000 euro meer dan in 2020 rechtstreeks naar makers gegaan. Van een negatief corona-effect was er dus allerminst sprake, het schrijven was in die tijd zelfs erg in trek.

In de auteurslezingen heeft corona wel roet kunnen strooien. Ondanks de online-organisatie van een kwart daarvan lag het totaal van 1740 lezingen fiks lager dan de bijna 3000 lezingen in 2019. Hetzelfde geldt voor de vertalingen: 101 titels in 2021, tegenover 143 in 2019. De verklaring is simpel: minder beurzen, minder uitwisseling en vertraagde of stilgevallen productie door uitgevers. Intussen is de heropleving gelukkig volop aan de gang. In Leipzig wil Literatuur Vlaanderen natuurlijk heel wat nieuwe vertalingen presenteren.

De totale overhead van Literatuur Vlaanderen bedroeg 22,3 procent van alle kosten en blijft daarmee ver onder het maximumpercentage van 25 procent uit de vorige beheersovereenkomst. Binnen die overhead bedroegen de personeelskosten net als in 2020 15,4 procent. Voor 2022 verwacht Paul Hermans een lichte toename tot 18 procent. In de loop van 2021 heeft Literatuur Vlaanderen immers 2,5 vte in dienst genomen ter versterking van de beleidskracht en de ondersteuning van nieuwe taken, zoals: de beurzen talentontwikkeling; de uitgebreide internationale werking; de begeleiding van de Boonprijzen; en projecten als de Prijs der Nederlandse Letteren en Flirt Flamand. Daarnaast heeft het fonds 1 vte in dienst genomen met middelen uit het Departement Onderwijs en Vorming, om de eerste opdrachten in het kader van het Leesoffensief mogelijk te maken. De komende twee schooljaren zullen daarmee maar liefst vijftig auteursresidenties in tso- en bso-scholen worden georganiseerd.

Lara Rogiers, coördinator beleid in Vlaanderen van Literatuur Vlaanderen, start haar toelichting van de doelgroepen met de auteurs. Een goed boek, een bevlogen theatertekst of een wervelend stripverhaal begint met een idee van een auteur of illustrator. Om dat idee uit te werken heeft de bedenker tijd en ruimte nodig. Met zijn werkbeurzen maakt Literatuur Vlaanderen dat mogelijk. Nieuw in 2021 was dat er voor het eerst één regeling kwam voor alle auteurs en genres, zowel voor debutanten als voor ervaren auteurs. Wel werd er gewerkt met twee verschillende aanvraagrondes: één voor oeuvreopbouwers met vijf of meer publicaties, en één voor starters die één tot vier publicaties kunnen voorleggen.

Op de presentatie toont de spreker de kerncijfers voor dit aspect. In 2021 hebben 140 auteurs een werkbeurs gekregen: ruim 18 procent meer dan in 2020. Ze kregen samen 503 eenheden van elk 2700 euro. Dat is 17 procent meer dan in 2020. Literatuur Vlaanderen heeft flink kunnen investeren in die belangrijke doelgroep, concludeert Lara Rogiers.

De volgende grafische voorstelling laat het verschil zien tussen eerste aanvragers en auteurs die opnieuw een aanvraag hebben ingediend. In 2021 lag het aantal eerste aanvragers hoger dan ooit tevoren, met 36 procent. Daarvan heeft 28 procent ook effectief een werkbeurs gekregen. Beide cijfers liggen aanzienlijk hoger dan de gemiddelden van de vorige jaren: 20 procent nieuwe aanvragers, van wie 14 procent een beurs heeft gekregen.

3. De vrouwelijke instroom aanmoedigen

Literatuur Vlaanderen houdt sinds 2019 gendercijfers bij met betrekking tot de werkbeurzen. Lara Rogiers gewaagt van een broos evenwicht, dat belangrijk is om te bewaken. Gelukkig valt een lichte verbetering waar te nemen. Het aandeel van

de vrouwelijke aanvragers stijgt licht sinds 2019. Het ging inmiddels van 37 procent in dat jaar naar 45 procent in 2021. Het overwicht van mannelijke aanvragers in de toekenningen daalde dan weer lichtjes, van 69 procent in 2019 naar 61 procent in 2021. Toch blijft het slaagpercentage voor vrouwelijke aanvragers nog steeds onder het gemiddelde en krijgen mannen gemiddeld hogere beurzen.

De cijfers van de eerste ronde van 2022 zijn echter hoopgevend. Het slaagpercentage voor mannelijke en vrouwelijke aanvragers ligt voor het eerst gelijk. Ook de hoogst toegekende beurs voor een man en een vrouw zijn nu voor het eerst gelijk. Literaire kwaliteit blijft het belangrijkste uitgangspunt voor de adviescommissies om een beursaanvraag te beoordelen, maar een dergelijk criterium speelt zich niet in een vacuüm maar in een context af. Men probeert dan ook team- en commissieleden bewust te maken van andere aspecten die kunnen meespelen. Daarnaast zijn er ook concrete acties om de instroom van vrouwelijke auteurs aan te moedigen, aangezien het onevenwicht daar al begint.

4. Talentontwikkeling

In 2021 heeft Literatuur Vlaanderen een nieuwe regeling ontwikkeld waarin auteurs, illustratoren of vertalers een beurs kunnen aanvragen met het oog op hun verdieping en ontwikkeling. Ze kunnen dit zowel op inhoudelijk-creatief als op zakelijk vlak doen. De auteurs moeten ook zelf mee investeren. Literatuur Vlaanderen betaalt 80 procent van de projectkosten. Als voorbeelden vermeldt Laura Rogiers een studiereis en een opleiding.

In 2021 namen voor het eerst twee kandidaten mee aan het Slow Writing Lab, een initiatief van het Nederlands Letterenfonds. Het betreft een initiatief om jonge schrijftalenten op literair en professioneel vlak verder te ontwikkelen in masterclasses en individuele trajecten. Voor 2022 hebben Literatuur Vlaanderen, Conservatorium Antwerpen, het RITCS en de Buren daarvoor samen drie Vlaamse talenten geselecteerd.

Literatuur Vlaanderen steunt ook de SchrijversAcademie, opdat die haar docenten – die allen zelf schrijver zijn – eerlijk kan vergoeden. Voorts verleent het steun aan CELA, een Europees netwerk dat getalenteerde auteurs, vertalers en literaire professionals met elkaar in contact brengt. Het initiatief reikt hen instrumenten en netwerken aan om zich professioneel te ontwikkelen. Tot slot neemt Literatuur Vlaanderen net als het VAF deel aan het Cross-overLab. Dit initiatief biedt verhalenmakers de kans om een nieuw genre of een nieuwe discipline te verkennen. Voorbeelden zijn: van grafisch ontwerp naar documentaire, en van comedy naar kortfilm.

Ook nieuw zijn de auteursresidenties, een actie binnen het Leesoffensief. Het gaat om een intensief traject waarin auteurs in het secundair onderwijs aan de slag gaan met moeilijke lezers en niet-lezers. Ze werken daarbij niet alleen rond lezen maar ook rond schrijven. Onderzoek toont immers aan dat schrijven het lezen kan stimuleren. Voor de eerste twintig trajecten in het volgende schooljaar hebben zich 92 auteurs en 52 scholen aangemeld. Het schooljaar daarna worden er 30 trajecten georganiseerd.

5. Auteurslezingen

Els Aerts, coördinator Communicatie van Literatuur Vlaanderen, licht met de auteurslezingen een speerpunt in de werking toe. Wie kan met het oog op leesbevordering beter het publiek begeistere dan de auteur zelf? Literatuur Vlaanderen vindt het dan ook hoog tijd om meer zichtbaarheid te geven aan de auteurs en de organisaties die enthousiast auteurslezingen geven en organiseren. Binnenkort wordt elke maand een auteurslezing in de kijker gezet. Daarvoor wordt huisfoto-

graaf Bob Van Mol op pad gestuurd om met sprekende foto's en mooie verhalen terug te komen. De spreker toont daarvan enkele voorbeelden op de presentatie. De foto's zullen vanaf september 2022 ook een plek krijgen op de nieuwe website voor auteurslezingen, die niet alleen gebruiksvriendelijker zal zijn voor aanvragers van lezingen, maar bovendien een inspiratieplek voor zowel auteurs als organisaties.

6. Vertalingen

Lara Rogiers ziet vertalers als bruggenbouwers tussen culturen. Dankzij vertalers kunnen lezers wereldwijd kennismaken met literatuur uit Vlaanderen. Omgekeerd laten ze de Vlamingen de parels uit de wereldwijde literatuur ontdekken. Op 11 mei 2022 heeft de Vlaamse Auteursvereniging een rondetafel met vertalers georganiseerd, waaraan ook Literatuur Vlaanderen heeft deelgenomen. Daar is nagedacht over de positie en de noden van vertalers, hun zichtbaarheid en hun verankering.

In afwachting van een verdere verdieping heeft Literatuur Vlaanderen al in 2021 initiatieven genomen. Het tarief dat wordt gehanteerd bij de berekening van een projectbeurs voor vertalers, werd twee keer verhoogd. De regeling voor fragmentvertalingen werd uitgebreid met vertalers naar het Nederlands. Daardoor krijgen die de kans om te beginnen met de vertaling van een onbekend anderstalig boek, zodat ze met een vertaald fragment ervan naar een uitgever kunnen stappen.

Voorts was Literatuur Vlaanderen vertegenwoordigd in de Europese expertengroep 'Meertaligheid en vertaling'. Dat initiatief heeft geleid tot de publicatie van het rapport 'Translators on the cover'. De publicatie brengt het beroep in kaart op Europese schaal. De expertengroep werkt aan betere omstandigheden voor vertalers. Als aandachtspunten vermeldt Lara Rogiers:

- opleidingsmogelijkheden voor vertalers in het licht van de verminderende taalopleidingen;
- de status van vertalers en het stimuleren van eerlijke verloning;
- technologische ontwikkelingen als machinevertaling;
- het gebruik van tussentalen;
- diversiteit en inclusie;
- de samenwerking tussen landen, bijvoorbeeld in de vorm van steun voor netwerken van vertalers of uitgevers of subsidiemogelijkheden over de landsgrenzen heen.

Het rapport onderstreept ook het belang van overheidsfinanciering. De spreker hoopt dat het een instrument wordt in het streven naar een aantrekkelijke vertaalsector, die goed georganiseerd is, opleidingsmogelijkheden biedt, en zorgt voor goede werkomstandigheden, zichtbaarheid en waardering.

7. Literaire organisaties

Paul Hermans beschouwt de literaire organisaties als de katalysator van het beleid. Zij brengen de prioriteiten in de praktijk, als meesterkoppelaars tussen auteurs en publiek. Ze verbinden die twee categorieën met elkaar en stimuleren de ontwikkeling, creatie, verspreiding van en reflectie over literatuur. Als de vonk overslaat, wordt de kracht van de literatuur zichtbaar.

Van de zes organisaties die vandaag structureel ondersteund worden, staat de werking echter onder druk.

Zonder het Poëziecentrum zou er nochtans geen sprake zijn van:

- de massale aandacht voor poëzie en dichters via de Poëzieweek;
- de 105.000 schoolkinderen die als jury betrokken zijn in de toekenningen van Poëziesternen voor de beste gedichten;
- de betrokkenheid van 365 dichters bij de jaarwerking van het centrum;
- een publieksbereik dat even groot is als vier dagen Rock Werchter.

Zonder VONK & Zonen zou er geen professionele broedplaats zijn voor literaire makers met een plan, en geen ruimte voor experiment.

Zonder Behoud de Begeerte zou er geen spreiding zijn van volwaardige literair-theatrale producties van Knokke tot Tongeren. Samen halen die tienduizenden bezoekers, wat uniek is binnen de podiumkunsten.

Zonder Passa Porta zouden er geen residentiewerking zijn voor auteurs en geen internationaal festival voor honderd auteurs en tienduizend bezoekers in Brussel.

Zonder Villa Verbeelding zou er geen plek zijn voor tentoonstellingen over heel Vlaanderen met jeugdliteratuur en illustratoren.

Zonder PEN Vlaanderen zou er geen aandacht zijn voor auteurs die bedreigd, vervolgd, opgesloten of berecht worden voor wat ze hebben geschreven.

De organisaties hebben in april 2022 hun dossier ingediend voor de nieuwe structurele ronde 2023–2027. Wat men al wist, werd bevestigd: de financiële nood is erg groot en structureel. Het jarenlange uitblijven van indexering van de middelen wreekt zich.

De rondgedeelde cijferoefening bevat een heel voorzichtige berekening. Op basis van de reële index van de afgelopen jaren en zelfs zonder rekening te houden met de duidelijk aanwezige anciënniteitsopbouw, loopt het tekort al op tot 420.000 euro. De spreker wijst op het verschil met het Kunstendecreet (*Parl.St.* VI.Parl. 2020-21, nr. 677/1-10), waarbinnen organisaties elk jaar 60 procent van hun middelen geïndexeerd zien. Voor literaire organisaties is dat sinds 2017 – en soms nog langer – niet gebeurd. Daardoor ontstaan er situaties waarbij een directeur voortaan officieel vier vijfde gaat werken, maar wel zestig uren per week presteert. Niet-ervanging of tijdelijke contracten zijn legio. Tel daarbij de overgedragen DAC-middelen – waarvoor de betrokken organisaties de extra kosten van de regularisatie betalen – en de beperkte ruimte voor nieuwe spelers om de hiaten in de basisinfrastructuur op te vullen, en het totale tekort komt op 850.000 euro.

De toevoeging van die geldsom zou geen overbodige luxe zijn in de zin van vet op de soep, maar een noodzakelijke injectie om de soep eetbaar te houden. Organisaties die zelf op de barricade staan als het aankomt op 'fair pay' voor de kunstenaar, slagen er niet meer in om hun personeel een duurzame werkplek aan te bieden. Paul Hermans anticipeert op de verwachte repliek dat Literatuur Vlaanderen er toch al middelen bijgekregen heeft, door uit te leggen dat die bestemd zijn voor auteurs, vertalers, uitgeversteun, internationale zichtbaarheid, leesbevordering, Boekstart, talentontwikkeling, digitalisering en onderzoek, zoals aangekondigd in het meerjarenplan.

Literatuur Vlaanderen heeft geijverd om de indexering van de lonen duurzaam te verankeren aan die van de lonen van zijn eigen medewerkers, maar vergeefs. Daardoor is het nu vijf voor twaalf. Eind juni 2022 moet Literatuur Vlaanderen aan twaalf organisaties die een aanvraag hebben ingediend, laten weten waar ze staan. Zonder een structurele investering dreigt dat een erg deprimerend bericht te worden. De directeur dringt bij het Vlaams Parlement aan om zijn vraag naar 850.000 euro mee te ondersteunen. Literatuur Vlaanderen pleit niet voor een groeimodel

zonder einde, verzekert hij, maar voor een basisinfrastructuur van enkele unieke spelers die samen hun rol als katalysator kunnen spelen.

8. Uitgevers

In 2022 is een nieuwe structurele periode van start gegaan voor negen literaire tijdschriften, goed voor ongeveer 200.000 euro per jaar. De correcte verloning van auteurs en illustratoren blijft een hoofddoelstelling. Daarnaast werd de regeling voor waardevolle uitgaves hernomen, maar met enkele wijzigingen. Zo wordt voortaan specifiek op Vlaamse uitgevers gemikt en niet langer op de woonplaats van de auteur, en kunnen ook kosten voor redactie en promotie worden opgenomen.

Toch constateert Literatuur Vlaanderen na een raadpleging van alle Vlaamse uitgevers dat het nog beter kan. De noden zijn behoorlijk divers. Om nog beter in te spelen op de noden van uitgevers, en in de toekomst ook van boekhandels, is een nieuwe commissie in het leven geroepen. Ze is samengesteld uit mensen met bakken ervaring in de uitgevers- en boekhandelswereld. Deze commissie zal voortaan de dossiers beoordelen, met een deeladvies van de genrecommissies over de kwaliteit van de publicatie. Op die manier wordt ook een denktank over uitdagingen van het Vlaamse boekenvak gecreëerd.

9. Internationaal

Marieke Roels, coördinator internationaal beleid van Literatuur Vlaanderen, herinnert eraan dat de Vlaamse literatuur geen louter binnenlandse aangelegenheid is. Literatuur Vlaanderen maakt onze literatuur ook in het buitenland zichtbaar, en creëert daar kansen voor onze auteurs. Dat doet het door wereldwijd banden aan te halen met literaire vertalers en uitgevers. Vaak promoot het de Nederlandstalige literatuur in het buitenland samen met het Nederlands Letterenfonds. Met hun gelijkaardige werkingen stemmen ze met name hun buitenlandbeleid erg intensief op elkaar af.

Een van de beste voorbeelden is het gezamenlijke gastlandschap op de Leipziger Buchmesse van 2024. Na de Frankfurter Buchmesse is die van Leipzig de belangrijkste internationale beurs in Duitsland. Bovendien opent Leipzig de poorten niet alleen naar de Duitstalige, maar ook naar de Oost-Europese boekenmarkt. De beurs is inhoudelijk kwaliteitsvol. Debat, discussie en uitwisseling staan er centraal, met oog voor kleinere en onafhankelijke uitgevers.

Naast de beurs doet ook 'Leipzig liest' de stad opleven: een programma op meer dan honderd locaties. De spreker gewaagt van de ideale plek om een vervolg te breien op het elan dat de Nederlandstalige literatuur op dit moment in Duitsland kent na het succesvolle gezamenlijke gastlandschap van Nederland en Vlaanderen op de Frankfurter Buchmesse 2016.

Het doel is in de eerste plaats om nieuwe Nederlandstalige stemmen te presenteren aan het Duitstalige publiek. Daarvoor wil men zoveel mogelijk vertalingen verzilveren tegen 2024. Met dat doel voor ogen organiseren de fondsen 'publishers' tours' voor Duitstalige uitgevers, naast pitchdagen in Berlijn, München, Frankfurt en Keulen. De komende maand worden ook festivalorganisatoren uitgenodigd om hun auteurs met aankomende vertalingen te presenteren.

De letterenfondsen werken voor dit alles nauw samen met de Vlaamse Vertegenwoordiging en de Nederlandse ambassade in Berlijn. De Nederlandse Taalunie van haar kant heeft er een prioriteit van gemaakt om middels het gastlandschap de lokale afdelingen voor neerlandistiek te mobiliseren. Voorts lopen er gesprekken

met andere kunstinstellingen in Vlaanderen en Nederland met het oog op zinvolle koppelingen in Duitstalige gebieden.

Hoewel het Duitstalige gebied een prioriteit is in het meerjarenplan, worden natuurlijk wereldwijd uitgeverij geënthousiasmeerd voor Vlaamse literatuur. Literatuur Vlaanderen doet dat al sinds jaren op de belangrijke beurzen in Frankfurt, Bologna, Londen en Angoulême. In 2021 trok Paul Hermans zelfs naar Sharjah om daar de Arabische markt te verkennen. In 2023 zal de Europese Unie ook gastcontinent zijn op de Guadalajara Bookfair in Mexico. De focus zal daarbij niet alleen liggen op de lidstaten, maar ook op regio's als Vlaanderen en Catalonië. Daarom zal Literatuur Vlaanderen ook dit jaar al aanwezig zijn op de belangrijkste boekenbeurs van Latijns-Amerika.

Nog impactvoller dan gesprekken op een beurs, is het beleid om uitgeverij uit te nodigen in Vlaanderen. Ieder jaar worden voor een of meerdere genres publishers' tours georganiseerd, om uitgeverij kennis te laten maken met onze literatuur en cultuursteden. De spreker projecteert een foto van de laatste uitgeverijtour voor kinder- en jeugdliteratuur, nog in volle coronatijd. Nog in mei 2022 wordt voor de eerste keer een tour voor stripuitgeverij georganiseerd.

Met al de vermelde initiatieven hoopt Literatuur Vlaanderen zoveel mogelijk zichtbaarheid en vertalingen voor Vlaamse auteurs in het buitenland te genereren. De spreker roept de commissieleden in dat verband op om de Instagrampagina van Flanders Literature te volgen. Ze kunnen er terecht voor een staalkaart van de vaak prachtig uitgegeven boeken in vertaling. In 2021 zijn er meer dan 100 vertalingen gerealiseerd van Vlaamse boeken. Marieke Roels zal er drie daarvan toelichten, om te tonen hoe de verschillende steunmechanismen voor auteurs als een hefboom kunnen werken voor carrières in het buitenland.

Het eerste voorbeeld situeert zich binnen de theatertekst. 'The wetsuitman' is een veelgeprezen tekst van schrijver en theatermaker Freek Mariën, die vragen stelt over identiteit en de vluchtelingencrisis. Freek Mariën werd via de werkbeurzen ondersteund om de tekst te creëren. The wetsuitman werd in 2019 genomineerd voor de Toneelschrijfprijs en won in 2020 de Kaas & Kappes toneelschrijfprijs. Aan de toneelschrijfprijs is ook een vertaalprijs verbonden. De tekst werd in het Duits vertaald en opgevoerd in Oostenrijk. Via de projectsubsidie voor vertaling van een theatertekst uit het Nederlands – een nieuwe subsidielijns uit 2020 – werd de tekst ook in het Engels vertaald door David McKay, een gerenommeerd literair vertaler Nederlands-Engels.

De tekst werd opgepikt door theatergezelschap The Cherry Arts in New York, dat het stuk acht keer opvoerde en daarvoor positieve kritieken kreeg. Ondertussen heeft ook het Londense theatergezelschap Foreign Affairs de tekst ontdekt. Het verzorgt in het najaar van 2022 een reeks opvoeringen ervan in Londen. Daarvan zal Literatuur Vlaanderen gebruik maken om ook andere theaterauteurs uit Vlaanderen in de kijker te zetten. In dat kader wordt samen met het gezelschap Foreign Affairs en de Vlaamse Vertegenwoordiging in Londen een showcase georganiseerd.

Een tweede voorbeeld is het recente internationale succes van de roman Trofee van Gaea Schoeters. Na het pitchen van de titel in Frankfurt, en geholpen door een 'special mention' op de Europese Literatuurprijs is het hard beginnen gaan voor die titel. Duitse, Franse, Bulgaarse, Macedonische, Deense en Servische vertalingen staan op stapel.

Het derde voorbeeld behoort tot de kinder- en jeugdliteratuur, het genre waarin Vlaamse publicaties internationaal het meest succes en vertalingen oogsten. Vlaamse illustratoren worden internationaal geprezen als bijzonder talentrijk. 'Zwerveling' van Peter Van den Ende, een van de meest succesvolle illustratie-

debuten ooit, reist vlot de wereld rond met een tiental vertalingen, wat nochtans allerminst evident is voor een dik zwart-witboek. Toch zijn die vertalingen daadwerkelijk verschenen en sleept het boek verschillende internationale prijzen en nominaties in de wacht. Tijdens de publishers' tour voor kinder- en jeugdliteratuur stelde Peter Van den Ende zijn nieuwe boek *Fantasturian* voor. Verschillende uitgeverij zouden al ter plekke een contract hebben ondertekend indien dat mogelijk zou zijn geweest.

Els Aerts vult aan met een blik over de taalgrenzen in België. In 2019 was Vlaanderen gastland op de Foire du Livre de Bruxelles, wat heeft geleid tot de oprichting van Flirt Flamand. Sindsdien blijft dat initiatief bruggen bouwen tussen Nederlandstalige en Franstalige lezers, auteurs en boekensector. In 2021 en 2022 heeft dit alles noodgedwongen online moeten plaatsvinden.

Met de Vlaamse Lize Spit en Franstalige Thomas Gunzig kon Flirt Flamand geen betere ambassadeurs gekozen hebben. Hun literaire huwelijk en het samen geschreven digitale theaterstuk #THOMIZE waren in 2021 een succes. De twee waren de trekkers van een onlinefestival, waarin nog elf duo's van telkens een Franstalige en een Nederlandstalige auteur zijn samengesteld. Het was mooi om te zien hoe die duo's elkaar en elkaars werk met veel enthousiasme hebben leren kennen, en hoe dit alles lezers aan beide kanten van de taalgrens met elkaar heeft verbonden.

In 2022 werkt Flirt Flamand voor het eerst nauw samen met Internationaal Literatuurhuis Passa Porta, namelijk voor de poëziewedstrijd 'Ik poëzie je graag/Je te poème'. Els Aerts prijst het ontwerp bureau Shtick, waarmee Literatuur Vlaanderen al vanaf het begin van de campagne samenwerkt. Lize Spit en Thomas Gunzig schreven respectievelijk de eerste regel en laatste regel van een gedicht. Op een website konden bezoekers dan de rest met een eigen gedicht invullen. Dat leverde meer dan 700 gedichten op, waarvan ongeveer twee derde Nederlandstalig en een derde Franstalig. De winnaar wordt in mei 2022 bekendgemaakt.

10. Inclusie

Lara Rogiers geeft een stand van zaken bij het inclusiebeleid van Literatuur Vlaanderen. Op 1 april 2019 lanceerde het BoekenOverleg op de Staat van het Boek het charter voor inclusie, onder de titel 'Elk verhaal telt'. Meer dan 200 spelers engageerden zich voor een inclusievere boeken- en letterensector. In 2021 stond dit streven in het teken van de opstart van een lerend netwerk.

In april 2022 zijn de eerste focusgroepen samengekomen, rond drie inclusieve thema's: culturele diversiteit; gender en seksuele oriëntatie; en fysieke beperking en neurodiversiteit. In de focusgroepen wordt gepeild naar ervaringen, drempels, noden en kansen van elke groep. Op basis daarvan formuleren ze acties die vervolgens in de praktijk worden gebracht.

Literatuur Vlaanderen is daarnaast ook trekker van het Europese project 'Every Story Matters, making books more inclusive'. Zes internationale partners zetten in dat project samen de schouders onder de creatie, beschikbaarheid en promotie van inclusieve kinderboeken in Europa. Een speerpunt is het talentontwikkelingsprogramma. Zes geselecteerde talenten werkten aan de ontwikkeling van een inclusief kinderboek. Na een reeks onlinemasterclasses hebben de deelnemers in 2021 hun verhalen verder afgewerkt, onder begeleiding van een mentor en het Nederlandse ROSE stories. Vier van de zes verhalen zullen in de loop van het jaar ook effectief verschijnen. De hoop is dat dergelijke inclusieve verhalen nieuwe rolmodellen creëren voor een jong en divers publiek. Het project zal in 2022 voor een tweede keer te gast zijn op het Zagreb Book Festival. Op de Frankfurter Buchmesse van 2022 volgt een live slotevenement.

11. BoekenOverleg

Paul Hermans geeft nog een kort overzicht over het relanceplan dat het BoekenOverleg in de zomer van 2020 aan de Vlaamse Regering heeft voorgelegd. Het BoekenOverleg behartigt de belangen van de boeken- en letterensector, of met de woorden van de op 11 mei 2022 overleden Jeroen Brouwers: "Niets bestaat dat niet iets anders aanraakt". Het Vlaamse letterenveld mag dan nog zo divers zijn, het vormt ook een spiegelend, onderling verwijzend en intern op talloze manieren verbonden groot geheel, oordeelt Paul Hermans.

Het relanceplan heeft intussen al tot de nodige realisaties geleid. De eerste editie van de Boonprijzen in Oostende was een succes. Het traject liep langs de longlist met dertig titels, de goed zichtbare meerjarige samenwerking met de VRT en De Standaard, de druk bekeken prijsuitreiking, meer dan 10.000 stemmen voor de publieksprijzen en twee straffe winnaars voor de nu gelijkwaardige prijzen voor fictie/non-fictie en kinder- en jeugdliteratuur. Gent zal in 2023 als gaststad optreden.

Het pleidooi voor een beleidsdomeinoverschrijdende aanpak van leesbevordering heeft gehoor gekregen met Het Leesoffensief voor Vlaanderen, een adviesnota met meer dan vijftig acties, waarvan er enkele al zijn van start gegaan, met middelen van Onderwijs en Cultuur. Literatuur Vlaanderen zet zoals gezegd auteursresidenties op in het technische en beroepsonderwijs. Iedereen Leest ontwikkelt een pilottraject binnen het Boekstartprogramma, gericht op de eerste kleuterklas, en een tweejarig traject rond interactief voorlezen als bouwsteen voor een krachtig lees- en taalbeleid op school, met focus op de kleuterklas en de eerste graad van het lager onderwijs.

Tot slot staat de generieke boekenactie nu echt in de startblokken, met een eerste focus op zomerlezen. Op 17 juni 2022, de dag van de Vlaamse boekhandel, gaat de eerste actiegolf van start. Het doel van de campagne is om consumenten te stimuleren om te lezen, en om ze de lokale boekhandel te laten ontdekken via thematische uitdagingen. Die kunnen een boekencheque van 10 euro opleveren. De Vlaamse Regering investeert, net als de sector zelf, 300.000 euro om een jaar lang op welgemikte momenten incentives mogelijk te maken. VRT is alvast een partner en zal zomerlezen onder de aandacht brengen.

12. Een nieuwe thuisbasis

Els Aerts eindigt de presentatie met een update over de verhuisplannen. Er wordt ondertussen hard gewerkt aan de renovatie van Hotel Dumont. Het nieuwe tuinpaviljoen staat in de steigers. Men kan stilaan beginnen aftellen: wellicht verhuist Literatuur Vlaanderen in het voorjaar van 2023 naar de Lange Leemstraat in Antwerpen. Het zal daar samen met Iedereen Leest intrekken. Beide werkingen sluiten goed op elkaar aan, en nauwere samenwerking zal alleen maar gemakkelijker worden op hetzelfde adres. De communicatieteams zijn, voor zover nog nodig, volop met elkaar kennis aan het maken.

Literatuur Vlaanderen kijkt ernaar uit om in te trekken in een open huis. Openheid is een kernwaarde van de organisatie. Eindelijk zal de organisatie beschikken over een huis dat de ruimte biedt om mensen, organisaties en evenementen te ontvangen. Op die manier wordt de verhuis meer dan de verplaatsing van boeken van de ene kast naar de andere. Hotel Dumont zal worden ingezet voor de verbinding van de doelgroepen: auteurs, vertalers, uitgevers en organisatoren.

II. Bespreking

1. Katia Segers

Volgens *Katia Segers* reflecteert het gedetailleerde jaarverslag het uitstekende werk van Literatuur Vlaanderen. Het commissielid vindt in de hier gepresenteerde budgetverdeling een gezonde balans terug. In het licht van het belang van creativiteit en leesvaardigheid heeft het fonds een grote impact.

De bezorgdheid over de niet-indexering bij organisaties is terecht. In dat verband wil Katia Segers weten waarop het bedrag van 300.000 euro voor nieuwe spelers is gebaseerd. Wie zijn die spelers?

Voorts waardeert de spreker de gezamenlijke verhuis van Literatuur Vlaanderen en Iedereen Leest. Plannen ze op termijn één administratie en communicatiedienst? Hoever willen ze gaan in hun samenwerking?

Hoe worden de middelen voor de werkbeurzen precies verdeeld? Vanwaar de verschillen?

Welke impact heeft de afbouw van neerlandistiekopleidingen in het buitenland op de zoektocht naar vertalers?

Wat is de verhouding tussen de subsidies voor auteurs en vertalers enerzijds en de verkoopcijfers anderzijds? Wordt op een sterke verkoop gemikt, of is dat geen overweging?

Zijn de middelen voor kinder- en jeugdliteratuur in verhouding tot het aandeel daarvan in de hele boekenmarkt, of hebben ze enig overwicht?

2. Karin Brouwers

Karin Brouwers stelt vast dat het eerste jaarverslag van de nieuwe beheersovereenkomst met Literatuur Vlaanderen in weerwil van corona toch zeer lijvig en vlot leesbaar is geworden, met een uitgebreid overzicht van de werking en de staat van het letterenveld, fraai gelardeerd met treffend gekozen poëzie en met enkele interviews die een blik werpen op de interne keuken.

Het commissielid spreekt haar dank uit voor het voorbeeldige verslag. Ze vermeldt de hogere dotatie, de toename van de werkbeurzen en de reactivering van de uitgeverssubsidie voor waardevolle uitgaven.

De cd&v-fractie is er ook tevreden over dat de extra middelen de samenwerking met het Nederlands Letterenfonds weer in balans hebben gebracht. Een onmiddellijk gunstig gevolg is dat Vlaanderen en Nederland samen gastland zullen zijn op de Leipziger Buchmesse.

Dat Literatuur Vlaanderen 2021 heeft kunnen afsluiten zonder een financieel tekort, verdient een applaus.

Klopt het dat in het kader van het Leesoffensief voor Vlaanderen nog niet alle budgetten werden toegekend? Hoeveel is er nog nodig, en voor welke acties? Wanneer mogen de eerste resultaten verwacht worden? Een langetermijnperspectief is goed maar ondertussen dreigen we weer een schoolgeneratie te verliezen, of is dat een te pessimistische veronderstelling? Hoe wordt de monitoring georganiseerd? Verloopt die enkel via internationale PISA- en PIRLS-metingen?

Is er een link tussen de generieke boekencampagne en de vernieuwde LEES!-boekenbeurs, die in Antwerpen voor de herfstvakantie wordt geagendeerd? Waarom is die niet gekoppeld aan de uitreiking van de Boonprijzen? Karin Brouwers pleit voor een nadruk op meer en graag lezen, want meer boeken kopen helpt de leesbevordering niet echt vooruit.

Het relanceplan van het BoekenOverleg werd zo goed als integraal gerealiseerd, heeft het commissielid begrepen. Het gaat onder andere over de introductie van de nieuwe literaire Boonprijzen. Is Literatuur Vlaanderen nog altijd zo tevreden met de openstelling daarvan naar Nederland? Op die manier wordt Vlaanderen nog afhankelijker van het Nederlandse boekenecosysteem, dat volgens Karin Brouwers weinig voeling heeft met wat er in Vlaanderen leeft.

Wat vinden de gasten van haar suggestie om auteursgenootschappen te subsidiëren op voorwaarde dat ze een literaire prijs uitreiken?

Literatuur Vlaanderen breekt een lans voor de intermediaire literaire organisaties, die auteurs en lezers met elkaar in verbinding brengen en op die manier literatuur toegankelijker maken voor een breed publiek. Ook de regeringscommissaris steunt dat onderbouwde pleidooi. Literatuur heeft immers pas een maatschappelijke waarde als ze gelezen wordt. Daarin spelen leesbemiddelaars een cruciale rol, zoals ook is gebleken uit Nederlands wetenschappelijk onderzoek van professor Geert Buelens.

Ook in het Leesoffensief spelen diezelfde bemiddelaars een cruciale rol. Die literaire organisaties hebben voor de periode 2023-2027 beleidsplannen moeten indienen, die nu worden beoordeeld. Naar aanleiding van de analyse en beoordeling merkt Literatuur Vlaanderen terecht op dat de subsidiebedragen al jaren bevroren zijn. Zo komt de fair pay onder druk te staan. Werd dat dossier besproken bij de onderhandelingen over de nieuwe beheersovereenkomst? Zo ja, wat was het antwoord van de minister-president?

Het jaarverslag besteedt uitvoerig aandacht aan de genderkloof. Vrouwelijke auteurs krijgen nog steeds minder subsidies, al berichtte de pers recent dat de beursaanvragen in 2022 een kentering inluiden. Bij de beursaanvragen van auteurs met vijf of meer literaire werken zou het slaagpercentage voor mannelijke en vrouwelijke aanvragers voor het eerst gelijk liggen, al zouden mannen nog steeds gemiddeld hogere beurzen ontvangen. Het gemiddelde voor vrouwen is echter dichterbij het gemiddelde voor mannen komen te liggen en de hoogst toegekende beurs bij een man en een vrouw zijn voor het eerst gelijk.

Om die positieve evolutie verder te ontwikkelen wil Literatuur Vlaanderen zijn commissieleden "nog uitgebreider informeren, de cijfers intersectioneler benaderen en de instroom van vrouwelijke auteurs aanmoedigen, dat is immers waar het onevenwicht begint." Gevraagd naar een reactie zegt auteur Gaea Schoeters dat er ook een oplossing zit in "het erkennen van een patroon en beseffen dat we literatuur meten met een mannelijke lat en dat we dat nu op alles toepassen."

Gaea Schoeters ziet ook een rol weggelegd voor de media: "Media moeten kritischer kijken naar welk vrouwbeeld ze ophangen. Een vrouwelijke auteur wordt bijvoorbeeld nooit een genie genoemd in kranten." Welke rol kan Literatuur Vlaanderen spelen in het doorbreken van de genderstereotypes in de media? Hoe kan het nieuwe reglement betreffende de talentontwikkelingsbeurzen een rol spelen in dit streven naar meer diversiteit en inclusie?

Uit het jaarverslag blijkt dat Literatuur Vlaanderen met heel veel grote maar ook kleinere partners samenwerkt, en heel wat werkgroepen en acties ondersteunt.

Dreigt zo geen versnippering van de toch schaarse middelen? Hoe houdt het fonds een goed overzicht op dat wijdvertakte netwerk?

Het commissielid treedt de hoop bij dat 2023 het jaar van de verhuis wordt en dat de oorlog in Oekraïne geen roet in het eten gooit.

Tot slot vraagt ze naar de visie van Literatuur Vlaanderen op het verdere beleid met betrekking tot de gereguleerde boekenprijs, nu de resultaten van de eerste evaluatie niet eenduidig zijn gebleken. Pleit de organisatie ervoor om de afvlakking van de effecten van corona af te wachten of is ze nu al voorstander van een eerste bijsturing?

3. Stephanie D'Hose

Stephanie D'Hose beoordeelt het jaarverslag als prima en aangenaam om te lezen. Het commissielid waardeert de interne werking, die eenduidig wordt geloofd door de regeringscommissaris als efficiënt en transparant.

Hoe verklaart Literatuur Vlaanderen de dalende trend bij vertalingen uit het Nederlands? Speelt alleen de coronacrisis, of zijn er ook structurele oorzaken? Valt daaraan iets te verhelpen? Hoe wordt gekozen in welke taal vertaald wordt? Gebeurt dat op basis van gebruikersaantallen of kiest men ook voor niches? Vanwaar de keuze voor het Catalaans?

Wat kan men met betrekking tot de leesvaardigheid en leesmotivatie leren uit de trends bij jongeren? Ze lezen steeds meer online, in het Engels en in genres die minder onderzocht worden. Hoe kan een beleid daarop inspelen?

Tot slot verheugen de resultaten van Boekstart Stephanie D'Hose, die wel peilt of men ook de resterende gemeenten nog kan betrekken. Ligt hun afwezigheid aan bestuurskracht, interesse of financiering?

4. Cathy Coudyser

Cathy Coudyser waardeert de volgehouden inspanningen voor de letteren en de literatuur in Vlaanderen. Het commissielid is blij omdat er mede dankzij de budgettaire inspanningen ruimte is voor de voortzetting en verdieping van de internationale werking, met bijvoorbeeld publishers' tours en vertalingen. Ook de samenwerking met het Nederlands Letterenfonds stelt haar tevreden. In welke mate is Literatuur Vlaanderen betrokken bij de afstemming van de werking van de verschillende spelers op dat terrein zoals deBuren, de Brakke Grond, Ons Erfdeel en de Taalunie? Is er ondertussen al meer duidelijkheid over de rolverdeling? Zijn er nog knelpunten?

Heeft Literatuur Vlaanderen voor de toekomst nog andere festivals op het oog dan de al vermelde? Wat verwacht het fonds van Sharjah?

De spreker staat achter de keuze van de EU om als gastcontinent in Mexico niet alleen de lidstaten maar ook de regio's een plaats te geven. Hoe wordt die deelname voorbereid? Zal Vlaanderen zich samen met Nederland presenteren? Wat wil Literatuur Vlaanderen oppikken van de Latijns-Amerikaanse markt, die vooralsnog geen Vlaamse prioriteit is?

Voorts peilt de spreker naar de aandachtspunten van Literatuur Vlaanderen in het kader van het culturele samenwerkingsakkoord met Hauts-de-France.

Heeft de Brexit extra inspanningen nodig gemaakt voor de samenwerking met het Verenigd Koninkrijk?

5. Marius Meremans

Marius Meremans deelt de waardering van de N-VA voor het werk van Literatuur Vlaanderen mee.

Is er op het vlak van vertalingen van Nederlandstalige literatuur uit Vlaanderen vooruitgang te merken?

Welke return levert promotie op, bijvoorbeeld een themanummer van een Duits kindertijdschrift?

Het commissielid erkent het belang van diversiteitsbeleid, dat echter ook geen mo-
lensteen mag worden.

Met Nederland samenwerken is inderdaad belangrijk, maar is er ook samenwerking met nog andere literatuurfondsen?

Tot slot verwacht Marius Meremans dat het pleidooi voor de versterking van het literaire middenveld gehonoreerd zal worden, al spreekt hij zich niet uit over de grootte van het bedrag. Hij waarschuwt wel dat de toename van het aantal spelers beheersbaar moet blijven. Het landschap moet zoveel mogelijk schakeringen dekken, maar ook duurzaam zijn voor een zekere periode. Zoiets vergt keuzes.

6. Antwoordenronde

Paul Hermans spreekt zijn dank uit voor de woorden van waardering.

De commissie heeft begrip getoond voor het pleidooi voor de organisaties, maar vraagt hoe dit te rijmen valt met de nieuwe spelers. Een eerste beoordeling gebeurt door Commissie Literaire Organisaties en Manifestaties. Die commissie heeft de jongste jaren een almaar groeiende waardering getoond voor de zes vermelde spelers, met elk hun unieke plaats in het landschap. Ze overlappen niet maar versterken elkaar.

Paul Hermans wil echter niet het idee wekken dat het veld daarmee voor jaren gebetonneerd is en exclusief voorbehouden voor die zes. Bepaalde basisfuncties ten bate van de makers komen in hun werking niet voor. Een voorbeeld zijn de strips en hun auteurs.

Op dit moment zijn er twaalf aanvragen binnen. Paul Hermans houdt hier geen pleidooi om alle zes nieuwkomers te honoreren, maar misschien wel één, twee of drie. Die keuze komt echter de vermelde commissie toe. De oefening van Literatuur Vlaanderen gaat uit van gemiddeld 200.000 euro voor de eerste beleidsperiode van een nieuwe organisatie. Het naar voren geschoven bedrag is dan ook goed voor 2,5 organisaties, waarmee Literatuur Vlaanderen zijn voorzichtigheid toont. Dat doet het ook bij de berekening van de kosten van de indexering, waarin de opbouw van de anciënniteit zoals gezegd niet eens is meegerekend. De werkelijke loonkosten liggen veel hoger.

De directeur benadrukt dat niemand op zoek is naar een voortdurend wisselend en dus onoverzichtelijk veld. De structurele periode zorgt vanzelf voor een vast veld tot 2027. Tegelijk zijn in het Overleg Literaire Organisaties meer dan 200 kleine spelers met elkaar in gesprek. Ook de zes voeren structureel overleg met elkaar, bijvoorbeeld met het oog op afspraken over minimumlonen voor auteurs. De spreker gewaagt van een mature bedding. Hoe dan ook blijven de organisaties uniek en vermenigvuldigen ze zich niet.

Een fusie van Literatuur Vlaanderen met Iedereen Leest is niet aan de orde. Nauwe samenwerking is dat wel. Het is logisch dat bewoners van hetzelfde huis basiswerking zoals onthaal en gebouwbeheer samen organiseren. Dat zal stapsgewijs en zonder conflicten versterkt worden, verwacht Paul Hermans.

Het verschil tussen de werkbeurzen van auteurs en vertalers ligt aan het feit dat auteurs hun beurs voor een jaar krijgen en vertalers meerdere projecten per jaar indienen. Uiteindelijk komen ze ongeveer op hetzelfde uit.

Marieke Roels bevestigt dat de instroom van vertalingen in heel Europa een probleem is. De Europese Commissie is zich daarvan bewust, wat een injectie van 5 miljoen euro voor ondersteuning heeft opgeleverd. Met de Nederlandstalige markt is het wel minder erg gesteld dan met sommige andere. Het loon van vertalers is een belangrijke factor.

Paul Hermans vult aan dat de daling van het aantal vertalingen uit het Nederlands daarmee samenhangt. Door corona waren er minder beurzen en zetten uitgevers hun productie op een lager pitje. Na die vertraging is nu een heropleving zichtbaar.

Marieke Roels wijst erop dat papierschaarste een wereldwijd probleem aan het worden is. Anderzijds heeft de coronacrisis ook positieve effecten gehad op het lezen in bijvoorbeeld Duitsland.

Het is in eerste instantie de markt die zal bepalen welke boeken in welke landen verschijnen. De aanvragen komen van overal, maar de buurlanden blijven de belangrijkste, wat ook te maken heeft met de literaire ecosystemen. Het succes van de Vlaamse kinder- en jeugdliteratuur is vooral aan de kwaliteit van het aanbod te danken, wat in het bijzonder voor de Vlaamse illustratoren en strips geldt.

In het perspectief van Leipzig onderhoudt Literatuur Vlaanderen inderdaad een contact met alle betrokken partners, en vooral ook met de Nederlandse Taalunie.

Paul Hermans vult op dat punt aan dat de gesprekken zo goed als afgerond zijn. Voor literatuur blijven de letterfondsen aan zet, terwijl de Taalunie zal faciliteren.

Marieke Roels signaleert de goede samenwerking bij het uitsturen van auteurs naar buitenlandse afdelingen voor neerlandistiek. Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk blijven de prioritaire gebieden voor samenwerking. In Frankrijk ligt de komende tijd de focus op strips en specifiek op Quai des Bulles in Saint-Malo. In de meer gesloten markt van het Verenigd Koninkrijk werkt Literatuur Vlaanderen samen met een lokale partner en met de Vlaamse Vertegenwoordiging.

Mexico stond inderdaad niet in het meerjarenplan. Dat de EU er gastcontinent wordt, is vrij recent nieuws. Het is nu uitkijken naar de budgettaire vragen. De beurs biedt in elk geval een buitenkans om Vlaamse boeken te promoten op een belangrijke markt en in een taal met aanzien.

Wat Sharjah betreft, wijst *Paul Hermans* op de opportuniteit die de Arabische vertaling van Koert Debeuf oplevert, een auteur die de Arabische uitgeverwereld bovendien goed kent. Overigens zijn al heel wat Vlaamse publicaties in het Arabisch vertaald. Voor de Sharjah Book Authority in de Verenigde Arabische Emiraten is geld alvast geen probleem. Masterclasses zouden kunnen zorgen voor meer rechtstreekse vertalers Nederlands-Arabisch, in plaats van met bijvoorbeeld het Engels als tussentaal. Maar ook andere uitwisselingen zijn mogelijk.

Marieke Roels bevestigt dat het vermelde Duitse themanummer effect heeft gehad. Vlaamse stripauteurs zijn uitgenodigd voor workshops op het festival van Erlangen.

Wat de evolutie betreft, heeft corona voor regressie gezorgd, maar ondertussen komen er alweer meer aanvragen.

Literatuur Vlaanderen werkt niet alleen met het Nederlands Letterenfonds samen, maar maakt ook deel uit van ENLIT, het Europese samenwerkingsverband van literaire fondsen. Recent is ook Oekraïne toegetreden. De komende maand staat bijvoorbeeld de samenwerking met het Zwitserse fonds op het programma.

Paul Hermans legt uit dat Literatuur Vlaanderen inderdaad middelen heeft ontvangen van Onderwijs en Cultuur voor de concretisering van het zeer zinvolle Leesoffensief. Maar de hele adviesnota met haar vijftig acties is vooralsnog geen toegezegd beleid. Het dossier ligt echter niet stil. Zo werkt het Departement Onderwijs en Vorming aan een ESF-vraag voor de leeskaders. De uitkomst is echter niet voor morgen. Literatuur Vlaanderen wil wel vermijden dat het blijft bij weliswaar verdienstelijke projecten met echter een te klein soortgelijk gewicht om de PISA-resultaten te keren.

PISA en PIRLS zijn belangrijk in de monitoring, maar die moet daarnaast ook uitgaan van de nulmeting, uitgevoerd door de universiteiten van Gent en Antwerpen. Op die manier kan men na twee jaar de resultaten op het vlak van leesvaardigheid onderzoeken. De aanwezigheid van auteurs in scholen mag niet eenmalig zijn en moet ingebed worden in een voortdurende aanpak. Het grotere geheel blijft op dit moment echter nog een open vraag.

De directeur heeft de Boonprijs ervaren als goed nieuws over de hele lijn, al is hij zich bewust van het overwicht van de Nederlanders op de shortlist. Literatuur Vlaanderen had dat graag anders gezien, maar de jury, die bovendien overwegend uit Vlamingen bestond, besliste onafhankelijk en in consensus. Het belangrijkste is echter de rijkdom van de selectie. Het Nederlandse overwicht op de eerste editie is wellicht toeval en rechtvaardigt dan ook geen reglementaire beschermingsmaatregelen of een reservaat voor 'arme Vlamingen'. Overigens was de uitkomst bij de winnaars uiteindelijk gelijk.

De literaire organisaties en meer bepaald de nieuwe spelers zijn wel degelijk aan de orde gekomen in de bespreking van de meerjarenovereenkomst. Zoals gezegd heeft Literatuur Vlaanderen geijverd om het loonaandeel van de structureel ondersteunde organisaties in de eigen beheerovereenkomst op te nemen, maar dat verzoek is op een weigering van de Inspectie Financiën gestuit. Die uitdaging is dus nog steeds aanwezig.

Wat de genderkloof betreft, bevestigt de spreker dat de literaire kwaliteit uiteindelijk primeert, wat niet wegneemt dat men de cijfers blijft opvolgen. Ze worden ook door alle beslissingscommissies, die genderevenwaardig samengesteld zijn, doorgenomen. De bewustwording groeit. Paul Hermans wil op dat vlak wel sessies organiseren of in publicaties de kracht van vrouwelijke auteurs voor het voetlicht brengen. Gaea Schoeters gaat hier en daar te kort door de bocht, maar dat is ook haar taak en haar recht. De spreker noemt de auteur van Trofee een genie.

Met uitzondering van de uitgeververeniging is er bij de hele boekensector consensus over de zin van de gereglementeerde boekenprijs, die zijn twee doelen waarborgt: de diversiteit van het aanbod en de bescherming van de boekhandel.

Paul Hermans pleit voor een voortzetting en een evaluatie na vier jaar, naar Nederlands model, en beter dan de eerste evaluatie. Ook de verlenging van de reglementeringstermijn van zes maanden tot een jaar vindt de directeur van Literatuur Vlaanderen ten slotte een zinvolle suggestie.

Elisabeth MEULEMAN,
voorzitter

Cathy COUDYSER
Orry VAN DE WAUWER,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

bs	beroepssecundair onderwijs
CELA	Connecting Emerging Literary Artists
DAC	derde arbeidscircuit
ENLIT	European Network for Literary Translation
ESF	Europees Sociaal Fonds
PEN	Poets, Playwrights, Editors, Essayists, Novelists
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment (van de OESO)
RITCS	Royal Institute for Theatre, Cinema and Sound
tso	technisch secundair onderwijs
VAF	Vlaams Audiovisueel Fonds
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
vte	voltijdsequivalent/voltijdequivalent